

واردات کالا

در سال ۹۴ ارزش واردات کالا به کشور ۴۲,۴ میلیارد دلار بوده است که نسبت به مدت زمان مشابه در سال قبل کاهش ۲۲ درصدی داشته است.

در بخش واردات شاهد روندی صعودی واردات کالا از سال ۱۳۸۶ تا سال ۹۲ بوده ایم ، بطوریکه این روند در سال ۱۳۸۹ به اوج خود یعنی رقم ۶۴,۵ میلیارد دلار رسیده است. ارزش واردات کالا در سال ۹۰ معادل ۶۲ میلیارد و در سال ۹۱ معادل ۵۳ میلیارد دلار بوده است. لذا در نتیجه واردات بی رویه طی سال های ۸۶ لغایت ۹۱ کسری تراز تجاری همواره منفی و به طور چشمگیری افزایش یافت، بطوریکه در سال ۱۳۸۹ کسری تراز تجاری کالاهای غیرنفتی به ۳۷,۸ میلیارد دلار رسید. در سال ۱۳۹۳ با افزایش صادرات کالاهای غیرنفتی و کاهش واردات کالا کسری تراز تجاری به ۱۶,۷ میلیارد دلار و در سال ۹۴ تراز تجاری کشور مثبت و ۹۲۴ میلیون دلار بوده است. لذا تراز تجاری کشور که طی سالهای اخیر همواره منفی بوده و در سال ۹۴ برای اولین بار مثبت شده است.

جدول 1- واردات و نرخ رشد آن در برنامه های چهارم و پنجم

ارزش: میلیارد دلار

سال	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
واردات	۳۹,۸	۴۱,۷	۴۸,۴	۵۶	۵۵,۳	۶۴,۵	۶۱,۸	۵۳,۵	۴۹,۷	۵۳,۶	۴۲,۴
درصد تغییرات نسبت به مدت مشابه سال قبل	٪۱۲	٪۵	٪۱۶	۱۶٪	٪-۱	٪۱۷	٪-۴	٪-۱۴	٪-۷	٪۷,۸	٪-۲۲,۵

مأخذ: گمرک ج.ا.ا

واردات کالا به تفکیک بخش های عمده :

جدول 2 نشان دهنده کاهش واردات کالاهای صنعتی طی ده سال اخیر است بطوریکه سهم واردات کالاهای صنعتی از ۹۱ درصد در سال ۸۴ به ۸۰ درصد تا پایان سال ۹۴ رسیده است. در این مدت سهم واردات کالاهای کشاورزی از ۴ درصد در سال ۸۴ به ۶,۴ درصد تا سال ۹۴ رسیده است و واردات کالاهای پتروشیمی نیز با تغییرات چندانی همراه نبوده است. بیشترین سهم در واردات کالا را کالاهای صنعتی تشکیل می دهند، میانگین سهم کالاهای کشاورزی از ۸۸ درصد در برنامه چهارم توسعه به ۷۷ درصد طی سال های برنامه پنجم کاهش یافته است. کالاهای کشاورزی پس از کالاهای صنعتی بیشترین سهم را در واردات کالا به خود اختصاص داده اند بررسی میانگین سهم کالاهای کشاورزی نشان دهنده افزایش هفت درصدی واردات این محصولات در طی

سال های برنامه پنجم نسبت به برنامه چهارم بوده است، بطوریکه از ۷ درصد در برنامه چهارم به ۱۴ درصد در برنامه پنجم رسیده است.

جدول 2- واردات به تفکیک بخشهای عمده در برنامه چهارم (۱۳۸۴-۱۳۹۳) و هشت ماهه ۹۴

ارزش: میلیارد دلار

۱۳۸۹		۱۳۸۸		۱۳۸۷		۱۳۸۶		۱۳۸۵		۱۳۸۴		بخش
سهم از کل %	ارزش	سهم از کل %	ارزش	سهم از کل %	ارزش	سهم از کل %	ارزش	سهم از کل %	ارزش	سهم از کل %	ارزش	
۲,۴	۱,۵	۲,۴	۱,۳	۲,۴	۱,۴	۳,۷	۱,۸	۳,۴	۱,۴	۲,۸	۱,۱	پتروشیمی
۷۴,۹	۴۸,۳	۸۵,۸	۴۷,۴	۸۴,۹	۴۷,۶	۸۹,۶	۴۳,۴	۹۰	۳۷,۵	۹۰,۷	۳۶,۱	صنعت
۷,۹	۵,۱	۱۰,۲	۵,۶	۱۰,۸	۶,۰	۵,۵	۲,۷	۵,۲	۲,۲	۴,۱	۱,۶	کشاورزی
۱,۲	۰,۸	۰,۷	۰,۴	۱,۱	۰,۶	۱	۰,۵	۰,۷	۰,۳	۰,۸	۰,۳	معادن

مأخذ: گمرک ج.ا.ایران

1394		۱۳۹۳		۱۳۹۲		۱۳۹۱		۱۳۹۰		بخش
سهم از کل %	ارزش	سهم از کل %	ارزش	سهم از کل %	ارزش	سهم از کل %	ارزش	سهم از کل %	ارزش	
۲,۵	۱	۲,۷	۱,۴	۲,۹	۱,۴	۲,۷	۱,۴	۲,۷	۱,۷	پتروشیمی
۸۰,۶	۳۲,۴	۷۷,۷	۴۰,۸	۷۷,۲	۳۸,۴	۷۶,۴	۴۰,۹	۷۹,۶	۴۹,۲	صنعت
۱۶	۶,۴	۱۵,۶	۸,۲	۱۵,۷	۷,۸	۱۵,۷	۸,۴	۹	۵,۶	کشاورزی
۰,۹	۰,۴	۱,۲	۰,۶	۱,۱	۰,۵	۱,۱	۰,۶	۱,۵	۰,۹	معادن

مأخذ: امار گمرک ج.ا.ایران

اقلام عمده واردات:

بررسی اقلام عمده وارداتی طی ده سال اخیر نشان می دهد اقلامی نظیر انواع گندم، خودروهای سواری، ذرت، قطعات منفصله خودروهای سواری، برنج، کنجاله سویا و دارو در اولویت واردات کالا قرار داشته اند. جداول ۳ و ۴ اقلام عمده وارداتی طی سال های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ نشان می دهند، کالاهایی نظیر انواع گندم، دارو، ذرت، برنج و کنجاله سویا مواد خام و دارای الویت وارداتی هستند و ماشین آلات و مواد اولیه مورد نیاز بخش صنعت و خودروی سواری و قطعات آن نیز در بین اقلام عمده وارداتی حضور دارند.

جدول ۳- اقلام عمده وارداتی بر اساس کدهای چهار رقمی در سال ۱۳۹۴

رتبه در سال ۹۴	کد تعرفه	عنوان کالاها	ارزش واردات در ۹۴ (میلیون دلار)	درصد سهم ارزشی از کل واردات	درصد تغییرات ارزش نسبت به سال ۹۳
۱	۱۰۰۵	انواع ذرت	۱۴۲۷	۳,۴	-۱۹
۲	۹۸۸۷	قطعات منفصله خودروهای سواری	۱۲۹۵	۳,۱	-۱۰
۳	۸۷۰۳	خودروهای سواری	۱۲۳۳	۳,۰	-۴۲
۴	۳۰۰۴	داروها	۹۹۷	۲,۴	۶
۵	۷۲۲۵	محصولات تخت نورد شده از فولاد ممزوج	۹۳۷	۲,۳	۴۶۷
۶	۱۰۰۱	انواع گندم	۸۸۶	۲,۱	-۶۳
۷	۸۵۱۷	دستگاههای تلفن و مودم	۸۵۷	۲,۱	-۳۴
۸	۸۴۷۴	ماشین آلات و دستگاه های جورکردن، غربال کردن، جداکردن، شستن، خرد کردن	۷۵۶	۱,۸	-۱۶
۹	۱۲۰۱	لوبیای سویا	۷۲۸	۱,۸	۲۹۱
۱۰	۱۰۰۶	برنج	۶۸۰	۱,۶	-۵۲
		جمع ده قلم	۹۷۹۷	۲۴	-۲۲

جدول ۴- اقلام عمده وارداتی بر اساس کدهای چهار رقمی در سال ۱۳۹۳

رتبه در سال ۹۳	کد تعرفه	عنوان کالاها	ارزش واردات در سال ۹۳ (میلیون دلار)	درصد سهم ارزشی از کل واردات	درصد تغییرات ارزش نسبت به سال ۹۲
۱	۱۰۰۱	انواع گندم	۲۳۷۹	۴,۵	۶۳
۲	۸۷۰۳	خودروهای سواری	۲۱۲۹	۴,۱	۳۱
۳	۱۰۰۵	انواع ذرت	۱۷۷۳	۳,۴	۱۵
۴	۹۸۸۷	قطعات منفصله خودروهای سواری	۱۴۴۵	۲,۸	۱۲۶
۵	۱۰۰۶	برنج	۱۴۰۹	۲,۷	-۳۹
۶	۸۵۱۷	دستگاههای تلفن و مودم	۱۳۰۱	۲,۵	۱۴۵
۷	۲۳۰۴	کنجاله سویا	۱۲۳۹	۲,۴	-۳۲
۸	۷۲۰۸	محصولات تخت نورد شده از آهن یا فولاد	۱۱۳۰	۲,۲	۳۸
۹	۳۰۰۴	انواع دارو	۹۴۱	۱,۸	-۳۱
۱۰	۸۴۷۴	ماشین آلات و دستگاه های جورکردن، غربال کردن، جداکردن، شستن، خرد کرن	۸۹۵	۱,۷	۱۳۰
		جمع ده قلم	۱۴۶۴۰	۲۸	۱۷

مأخذ: گمرک ج.ا.ایران

جدول ۵ - اقلام عمده وارداتی بر اساس کدهای چهار رقمی طی سالهای ۱۳۹۳-۱۳۸۴

ارزش : میلیون دلار

کد تعرفه	عنوان کالاها	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳
۱۰۰۱	انواع گندم	۱۴	۱۹۰	۳۴	۲۰۸۴	۱۲۶۱	۱۹۳	۹۰	۲۵۸۰	۱۴۵۸	۲۳۷۹
۸۷۰۳	خودروهای سواری	۲۶۴	۵۴۰	۸۷۷	۹۶۶	۸۲۹	۸۹۴	۸۲۳	۱۰۸۴	۱۶۲۲	۲۱۲۹
۱۰۰۵	انواع ذرت	۳۴۶	۵۰۸	۶۵۶	۱۰۸۷	۹۰۳	۱۰۷۱	۱۲۵۹	۱۸۱۸	۱۵۴۴	۱۷۷۳
۹۸۸۷	قطعات منفصله خودروهای سواری	۲۹۸۶	۱۸۹۴	۱۷۴۵	۲۰۹۷	۱۹۸۳	۲۶۹۴	۲۷۰۵	۱۳۶۳	۶۳۹	۱۴۴۵
۱۰۰۶	برنج	۳۴۵	۴۰۵	۴۲۹	۷۹۵	۱۰۷۱	۹۱۶	۱۲۵۳	۱۳۰۹	۲۳۰۹	۱۴۰۹
۸۵۱۷	دستگاههای تلفن و مودم	۸۶	۷۲	۶۴	۶۸	۵۵	۱۰۴	۲۸۵	۳۰۷	۵۳۱	۱۳۰۱
۲۳۰۴	کنجاله سویا	۴۸	۲۰۰	۳۴۰	۴۷۷	۵۶۰	۸۵۳	۷۵۶	۱۵۳۲	۱۸۲۷	۱۲۳۹
۷۲۰۸	محصولات تخت نورد شده از آهن یا فولاد	۱۴۱۶	۱۰۲۶	۱۴۷۶	۱۳۸۸	۱۶۹۸	۱۸۴۰	۱۷۶۸	۱۲۰۶	۸۱۹	۱۱۳۰
۳۰۰۴	انواع دارو	۳۳۸	۳۹۰	۵۹۸	۶۷۷	۷۸۸	۱۰۲۲	۱۰۴۸	۱۰۷۲	۱۳۶۸	۹۴۱
۸۴۷۹	ماشین ها و دستگاههای مکانیکی با کار خاص	۵۳۲	۴۲۶	۳۹۵	۴۴۴	۳۷۹	۴۶۷	۶۶۵	۷۰۹	۶۵۳	۶۱۵
۸۴۷۱	ماشین های خودکار داده پرداز (PC)	۳۹۰	۵۱۲	۷۶۸	۷۶۹	۷۸۰	۸۷۶	۱۰۹۱	۱۰۰۲	۷۰۱	۵۴۹

مأخذ: گمرک ج.ا.ا.

جدول ۵ مربوط به واردات اقلام پر تکرار وارداتی طی ده سال اخیر نشان دهنده سهم بالای واردات ماشین آلات صنعتی و خودرو و قطعات خودرو از کل واردات کشور می باشد البته کالاهایی مانند گندم و ذرت و برنج و کنجاله سویا هم در بین آنها وجود دارد که نمایانگر نیاز کشور به کالاهای اساسی و مصرفی می باشد.

واردات به تفکیک کالاهای واسطه ای، سرمایه ای و مصرفی:

در دوره زمانی اجرای برنامه های چهارم و پنجم توسعه میانگین واردات کالاهای واسطه ای و سرمایه ای حدود ۸۶ درصد و در همین مدت میانگین کالاهای مصرفی ۱۴ درصد از کل واردات کالا به کشور بوده است.

میانگین سهم واردات کالاهای واسطه ای طی سال های برنامه چهارم و پنجم توسعه ثابت و در حدود ۶۷ درصد بوده است، میانگین سهم کالاهای سرمایه ای با دو درصد کاهش از ۱۷ درصد در سال های برنامه چهارم به ۱۵ درصد در سال های برنامه پنجم رسیده است. میانگین سهم کالاهای مصرفی نیز دو درصد کاهش داشته و از ۱۴ درصد به ۱۲ درصد طی سال های مذکور رسیده است.

بدیهی است واردات این کالاها از الزامات توسعه کمی و کیفی تولید با ارزش افزوده بالاتر و در نهایت توسعه صادرات می باشد. در سال های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ بیشترین مقدار کالاهای مصرفی به ارزش ۸/۸ و ۷/۵ میلیارد دلار وارد کشور شده است.

جدول ۶- واردات به تفکیک کالاهای واسطه ای، سرمایه ای و مصرفی در برنامه های چهارم و پنجم

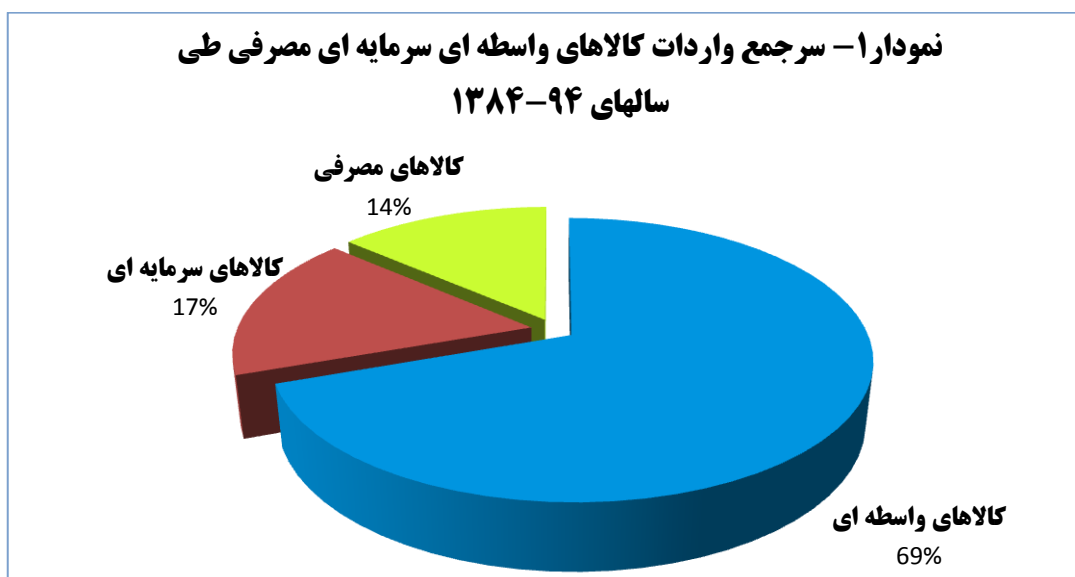
ارزش: میلیارد دلار

سال	کالاهای واسطه ای			کالاهای سرمایه ای			کالاهای مصرفی		
	ارزش	نرخ تغییرات (درصد)	سهم از کل (درصد)	ارزش	نرخ تغییرات (درصد)	سهم از کل (درصد)	ارزش	نرخ تغییرات (درصد)	سهم از کل (درصد)
۱۳۸۴	۲۵,۷	۷,۷	۶۴,۶	۸,۳	۹,۹	۲۰,۸	۵,۱	۳۶,۴	۱۲,۸
۱۳۸۵	۲۷,۷	۷,۸	۶۶,۴	۷,۴	۱۰,۹-	۱۷,۶	۶,۴	۲۵,۵	۱۵,۳
۱۳۸۶	۳۳,۹	۲۲,۶	۷۰	۷,۹	۶,۷	۱۶,۲	۶,۷	۴,۸	۱۳,۸
۱۳۸۷	۳۸,۸	۱۴,۳	۶۹,۲	۹,۲	۱۷,۷	۱۶,۵	۷,۵	۱۳,۱	۱۳,۵
۱۳۸۸	۳۷,۸	-۲,۵	۶۸,۴	۸,۲	-۰,۱۱	۱۴,۹	۸,۸	۱۶,۳	۱۵,۹
۱۳۸۹	۴۰,۱	۶,۱	۶۲,۲	۹,۲	۱۲,۱	۱۴,۳	۶,۴	-۲۷,۱	۹,۹
۱۳۹۰	۳۹,۸	-۰,۹	۶۴,۳	۱۰,۴	۱۲,۶	۱۶,۸	۷,۲	۱۲,۳	۱۱,۶
۱۳۹۱	۳۷,۷	-۵,۲	۷۰,۷	۷,۴	-۰,۲۹	۱۳,۸	۶,۳	-۱۲,۶	۱۱,۸

۱۴,۹	۱۷,۵	۷,۴	۱۴,۵	-۳,۱	۷,۱	۶۸,۱	-۱۰,۷	۳۳,۷	۱۳۹۲
۱۴	-۵,۴	۷	۱۸	۲۸	۹,۲	۶۸	۳,۶	۳۴,۹	۱۳۹۳
۱۴	-۲۳	۵,۴	۱۸	-۲۰	۷,۴	۶۸	-۲۲	۲۷,۱	۱۳۹۴

ماخذ: گمرک ج.ا.ایران

سرجمع واردات کالاهای واسطه ای، سرمایه ای و مصرفی طی ده سال اخیر (نمودار ۱) به روشنی نشان دهنده سهم اندک واردات کالاهای مصرفی است. میانگین سهم کالاهای مصرفی طی سال های برنامه چهارم ۱۴ درصد و سالهای برنامه پنجم ۱۲ درصد بوده است.

مبادی عمده واردات:

مبادی وارداتی ایران از ۱۵۴ کشور در سال ۱۳۸۴ به ۱۲۹ کشور تا پایان سال ۹۳ رسیده است. کاهش تنوع مبادی وارداتی یعنی افزایش وابستگی به تعداد محدودی از کشورها که می توانند نیازهای وارداتی کشور را پوشش دهند، مغایر با امنیت ملی کشور است. لذا یکی از اهداف در نظر گرفته شده در برنامه ششم افزایش تعداد مبادی وارداتی کشور است. سهم ده کشور اول مبدا واردات از مجموع کل واردات کشور روند افزایشی داشته است بدین معنی که از سهم ۷۰ درصدی در سالهای ۸۴ تا ۸۸ به بیش از ۸۰ درصد سهم در سالهای ۸۹ تا ۹۴ رسیده است.

بررسی مبادی وارداتی کشور پس از شدت گرفتن تحریمها نشان می دهد بسیاری از کشورهای مهم و صنعتی از جمله آلمان، ایتالیا، فرانسه و سوئیس نقش کمتری در تامین کالای وارداتی به کشور ایفاء کرده اند، بطوریکه متوسط سهم کشورهای آسیایی از بین مبادی عمده وارداتی طی سال های ۸۴ تا ۸۹ در حدود ۳۷ درصد بوده که این سهم طی سال های ۹۰ لغایت ۹۴ به ۶۵ درصد افزایش یافته است، این امر نشان دهنده محدودیت تبادلات بازرگانی با کشورهای اروپایی و افزایش واردات از آسیایی ها است

جدول ۲- مهمترین مبادی واردات طی سال ۱۳۹۴

رتبه در سال ۹۴	نام کشور	ارزش واردات در سال ۹۴ (میلیون دلار)	درصد سهم ارزشی از کل واردات	درصد تغییرات ارزش نسبت به سال ۹۳
۱	چین	۱۰۴۵۴	25.2	-۱۷
۲	امارات متحده عربی	۷۸۳۵	18.9	-۲۹
۳	جمهوری کره	۳۶۸۲	8.9	-۱۴
۴	ترکیه	۳۰۱۳	7.3	-۲۰
۵	سوئیس	۲۵۳۹	6.1	۸
۶	هند	۲۲۹۸	5.5	-۳۸
۷	آلمان	۱۸۱۱	4.4	-۲۲
۸	ایتالیا	۹۰۷	2.2	-۱۴
۹	هلند	۷۸۷	1.9	-۲۳
۱۰	فرانسه	۷۶۰	1.8	۳۵
جمع ده کشور		۳۴۰۸۴	۸۲	-۲۰

ماخذ: آمار مقدماتی گمرگ ج.ا.ایران

- جمع بندی:

با نگاهی کلی به آمارهای تجارت خارجی کشور در ده سال اخیر یعنی سالهای برنامه چهارم و پنجم در میابیم که میانگین صادرات کالای کشور با احتساب نفت طی ده سال اخیر یکصد میلیارد دلار بوده که سهم آن از صادرات دنیا در حدود ۶۴/۰ درصد است. همچنین میانگین صادرات بدون احتساب نفت در ده سال اخیر در حدود ۳۱ میلیارد دلار بوده است.

در بخش واردات نیز میانگین واردات طی ده سال اخیر ۵۲ میلیارد دلار بوده که سهم آن از کل واردات دنیا در حدود ۳۳/۰ درصد می باشد. در مجموع سهم کل تجارت کشورمان از کل تجارت دنیا میانگین ده سال اخیر ۴۹/۰ درصد است.

این در حالی است که دارا بودن بیش از یک درصد جمعیت جهان، منابع غنی نفت و گاز، مزیت‌های نسبی تولید مانند آب و هوای مساعد و نیروی انسانی مستعد عواملی است که بسترهای لازم برای در اختیار داشتن سهم حداقل ۱/۲ درصدی ایران در تجارت جهانی را ایجاد می کند.

در صورت تمرکز بر تراز تجارت خارجی (واردات منهای صادرات غیرنفتی) و یا کسری تجارت خارجی، شاخص‌های دهه گذشته بسیار امیدوارکننده هستند. بررسی روند تراز تجاری کالا طی ده سال اخیر حاکی از بهبود ۴۲ درصدی این شاخص دارد بطوریکه کسری تراز جاری کشور بدون احتساب میعانات گازی از ۲۸,۷ میلیارد دلار در سال ۸۴ با ۴۲ درصد کاهش به ۱۶,۷ میلیارد دلار تا پایان سال ۹۳ رسیده و در سال ۹۴ برای اولین بار تراز تجاری کشور مثبت شده است. کاهش کسری تجارت خارجی کشور مرهون رشد بیشتر صادرات غیرنفتی نسبت به واردات است. بطوریکه در سال‌های رونق اقتصادی، صادرات بیش از واردات رشد داشته و در سال‌های رکود نیز نزول حجم صادرات کمتر از واردات بوده است. در سال ۱۳۹۴ که صادرات و واردات هر دو با افت مواجه شده‌اند، کاهش صادرات بدون میعانات گازی ۲ درصد و کاهش واردات ۲۲ درصد بوده است. در نتیجه ی این دو روند است که کسری تراز تجارت غیرنفتی کشور کاهش یافته است. کاهش کسری تجارت خارجی معنای غنی‌تری نیز به لحاظ اقتصادی در بطن خود دارد که همانا کاهش وابستگی به ارز نفتی در تامین مالی واردات است.

کالاهایی نظیر انواع گندم و ذرت و برنج و کنجاله سویا مواد خام و دارای الویت وارداتی هستند و ماشین آلات و مواد اولیه مورد نیاز بخش صنعت و خودروی سواری و قطعات آن نیز در بین اقلام عمده وارداتی حضور دارند.

در دوره زمانی اجرای برنامه های چهارم و پنجم توسعه میانگین واردات کالاهای واسطه ای و سرمایه ای حدود ۸۶ درصد و در همین مدت میانگین کالاهای مصرفی ۱۴ درصد از کل واردات کالا به کشور بوده است. بدیهی است واردات این کالاها از الزامات توسعه کمی و کیفی تولید با ارزش افزوده بالاتر و در نهایت توسعه صادرات می باشد. ضمن اینکه با توجه به اجرای سیاست های مدیریت واردات (اولویت بندهای ده گانه و تنظیم متناسب تعرفه ها و اجرای برخی سیاست های اقتصاد مقاومتی) سهم کالاهای واسطه ای و سرمایه ای روند افزایشی داشته است.